

Latvijas PSR Liepājas apriņķa
Pagaidu izpildes komiteja

Fonds Nr. 198

Vēsturiskā izziņa
1940. - 1945. g.

198.fonds

Latvijas PSR Liepājas apriņķa Pagaidu izpildu komiteja

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

I

1940.gada 17.jūnijā Padomju Sociālistisko Republikas Savienības (turpmāk PSRS) Sarkanā armija okupēja Latvijas Republiku. 1940.gada 20.jūnijā tika izveidota marionešu Tautas valdība A.Kirhenšteina vadībā. 21.jūnijā tika pasludināta šīs valdības deklarācija. Tajā pat dienā Iekšlietu ministrs, kura pārziņā atradās pašvaldības, izdeva rīkojumu, ka līdz attiecīga likuma un pašu iedzīvotāju izraudzītas pašvaldības pārvaldes sastādīšanai visām amatpersonām un darbiniekiem jāturpina darbs saskaņā ar valdības 21.jūnija deklarāciju.

Tajā pat laikā pašvaldībās notika it kā pēc pašu dalībnieku iniciatīvas, bet patiesībā Latvijas Komunistiskās partijas (turpmāk LKP) organizētas tautas sapulces, kurās formāli ievēlēja jaunas padomju varai uzticīgas amatpersonas, savukārt iekšlietu ministrs ar savu lēmumu apstiprināja šo “darbaļaužu brīvo gribu”.

1940.gada 14.-15.jūlijā nedemokrātisku bezalternatīvu vēlēšanu rezultātā tapa viltus parlaments - Tautas Saeima, kas 1940.gada 21.jūlijā savā pirmajā sēdē pasludināja Latvijā “padomju varu” un Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas nodibināšanu. Līdz ar to pastāvošā institūcija “Latvijas Republikas Liepājas apriņķa vecākais” tika pārdēvēts par “Latvijas PSR Liepājas apriņķa vecāko”.

1940.gada 25.augustā Tautas Saeima pieņēma LPSR Konstitūciju, kas radīta pēc PSRS konstitūcijas parauga. Saskaņā ar Konstitūciju Tautas Saeima pasludināja sevi par LPSR Augstāko Padomi (turpmāk AP), kas ievēlēja Augstākās Padomes Prezidiju (turpmāk APP). 26.augustā pilnvaras nolika LPSR Ministru kabinets, tā vietā tika izveidota jauna valdība – LPSR Tautas Komisāru Padome (turpmāk TKP).

LPSR Konstitūcijas 52.pants paredzēja darbaļaužu deputātu padomju (turpmāk DDP) kā valsts varas orgānu veidošanu, savukārt 56.pants noteica, ka DDP izpildu un rīcības orgāni ir viņu ievēlētās izpildu komitejas.

1940.gada 12.novembrī apriņķu vecākajiem tika izsūtīts LKP Centrālās komitejas pirmā sekretāra J.Kalnbērziņa paziņojums par gaidāmo pagaidu izpildu komiteju (turpmāk PIK) organizēšanu. Atbilstoši šim paziņojumam līdz 15.novembrim Iekšlietu ministrijas Pašvaldību pārvaldes priekšniekam vajadzēja nosūtīt PIK priekšsēdētāju un locekļu kandidātu sarakstu.

1940.gada 27.novembrī LPSR APP izdeva dekretu par pagaidu izpildu komiteju (turpmāk PIK) nodibināšanu līdz laikam, kamēr saskaņā ar konstitūciju ievēlēs darbaļaužu deputātu padomes. Dekrets arī apstiprināja Liepājas apriņķa PIK Prezidija sastāvu: priekšsēdētājs Jānis Vierpe, viņa vietnieks Hugo Purnis, sekretārs Gustavs Švāns, locekļi Leonīds Vrubļevskis, Boriss Vasiļjevs. Pirmā Liepājas apriņķa PIK sēde notika 1940.gada 29.novembrī.

PIK izstrādāja un apstiprināja vietējo budžetu, vadīja pakļauto pārvaldes orgānu darbību, rūpējās par kārtības nodrošināšanu, veicināja valsts aizsardzības spēju nostiprināšanu, nodrošināja likumu pildīšanu un pilsoņu tiesību aizsardzību. PIK bija jārada apstākļi sociālistiskās saimniecības formu izveidei, jāveic sociālie un kultūras pasākumi, atbalstot Komunistiskās partijas un padomju valdības politiku.

PIK izveidoja nodaļas, kuras bija noteiktas Konstitūcijas 66.pantā: zemju, finansu, tirdzniecības, veselības aizsardzības, tautas izglītības, vietējās rūpniecības, komunālās

2

saimniecības, daba, ceļu, sociālās nodrošināšanas, vispārējā, plānu komisija un kadru sektors. PIK nodaļas bija divkāršā pakļautībā – PIK un attiecīgā tautas komisariāta.

Ar 1940.gada 2.decembra dekretu, papildinot 27.11.1940.dekretu, tika apstiprināti PIK locekļi – nodaļu vadītāji, kā arī norādīts, ka tajos apriņķos, kur visu nodaļu vadītāji vēl nebija apstiprināti, šo nodaļu organizēšana un vadība uzdodama vienam no apstiprinātajiem PIK locekļiem.

PIK nodaļu kompetence bija jānosaka nolikumā, ko izstrādāja attiecīgie komisariāti un apstiprināja TKP. Līdz 2.pasaules karam tika apstiprināts tikai viens nolikums - 26.03.1941. par apriņķa komunālās saimniecības nodaļu.

LPSR AP savā 1941.gada 18.marta apkārtrakstā deva norādījumus PIK organizēt komisijas atsevišķās saimnieciskās un kultūras dzīves nozarēs, ieteicot pie apriņķu PIK dibināt lauksaimniecības, finansu un budžeta, tirdzniecības, kultūras lietu, kā arī veselības aizsardzības komisiju.

Komisijas bija jākomplektē no padomju varas aktīvistiem 5-10 cilvēku sastāvā, to galvenie uzdevumi – kontrole un pārbaudes par likumu, dekretu, valdības un IK lēmumu izpildi.

Liepājas apriņķa PIK darbību pārtrauca 1941.gada jūnija beigās, kad Latviju okupēja Vācijas karaspēks.

II

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr.1 “Liepājas apriņķa pagaidu izpildu komiteja” ir 10 lietas par 1940.-1941.gadu. Apraksts izveidots 1965.gadā, iekļaujot tajā apriņķa un Liepājas pilsētas PIK sēžu protokolus. 1968.gadā apraksts papildināts ar Vainodes un Rucavas pagastu PIK lēmumiem. 1969.gadā aprakstam pievienotas divas likvidētā 46.fonda “Kalētu pagasta valde” lietas - dokumenti par zemes iedalīšanu Kalētu pagastā. 1971.gadā veikta apraksta pārstrāde. 1975.gadā aprakstam pievienota 1 lieta – Liepājas pilsētas ugunsdzēsēju stacijas budžets un štatu saraksti. 1989.gadā aprakstam pievienotas 2 atslepenotas Tāšu pagasta lietas – 1940.gadā ieročus nodevušo aizsargu saraksts un dokumenti par iesaukšanu vācu armijā 1941.-1945.gadā.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr.2 “Rāvas pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 1 lieta par 1940.gadu – iedalīto zemes vienību saraksts. Apraksts sastādīts 1964.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Rāvas pagasta PIK fonds Nr.1621 pievienots Liepājas apriņķa PIK fondam.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr.3 “Tāšu pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 11 lietas par 1940.-1941.gadu – sarakste, dokumenti par komisiju veidošanu, algu saraksti, pasu noraksti, dokumenti par ieroču nodošanu, karadienestā iesaucamiem, tajā skaitā 5 lietas ir par 1939.-1944.gadu. Apraksts sastādīts 1960.gadā, rediģēts 1971.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Tāšu pagasta PIK fonds Nr.415 pievienots Liepājas apriņķa PIK fondam.

Vēsturisko izziņu sastādīja:
Dokumentu aprakstīšanas daļas vadītājs

A.Freimanis

Rīgā, 2006.gada 1.decembrī

Šini lietā 2 (divas)
numurētas lapas
2013. g. 10. 05
LVA arhivists <i>[Signature]</i>